

**A SELECTED LIST OF FINDS FROM THE
EXCAVATIONS AT THE ACROPOLIS OF
KOUKOUNARIES, 1976-1992**

**A SELECTED LIST OF FINDS FROM THE
EXCAVATIONS AT THE ACROPOLIS OF
KOUKOUNARIES, 1976-1992**

THE EXCAVATIONS AT KOUKOUNARIES OF PAROS (1976-1991)

The Ancient Acropolis - Excavations and Finds

The hill is situated on the SW shores of the Naoussa Bay. Excavations were carried out during 1976-1992, under the sponsorship of the Athens Archaeological Society. The dig brought to light successive layers of occupation from Late Neolithic (5th mill. B.C.) to Early Archaic (7th c. B.C.) times. In Late Mycenaean times (12th c. B.C.), the hill was a fortified acropolis. A 'Mansion' of palatial character was constructed on the summit of the hill (Upper Plateau). The complex was destroyed by fire about 1150 B.C. A thick destruction layers uncovered on the floors produced evidence of vases, pithoi, tools, arms, a horse-bit in bronze and artifacts in ivory. The pottery is typical of the LH IIIC (mature) style.

A significant settlement prospered on Koukounaries, in Late Geometric times (8th c. B.C.). A group of self-standing houses was built on the Upper Plateau. A large rectangular building, The Long Hall, was apparently the house of the geometric ruler of the settlement, which was abandoned peacefully about 700 B.C. The houses were then transferred to the lower terraces and to the Terrace of the Athena Temple.

In the early 7th c. B.C., the sanctuary was surrounded by houses of the new settlement, dated in the early Archaic times (ca. 700-650 B.C.), therefore contemporary with the age of Archilochos. The Early Archaic settlement is represented by the Temple of Athena, listed among the earliest in the Aegean (ca. 700 B.C.). A large open space stretching to the East of it, may have been an early agora. Next to the sanctuary was the Hall of Gatherings, which was an early 'Prytaneion'. It was a gathering place where the aristocracy would discuss community matters. The settlement was abandoned peacefully in the middle of the 7th c. B.C.

A SELECTED LIST OF FINDS FROM THE EXCAVATIONS AT THE ACROPOLIS OF KOUKOUNARIES, 1976-1992

Koukounaries is listed among the most significant and most diachronic acropolis sites in the Aegean. The hill preserves overlapping layers of occupation from Late Neolithic to Early Archaic (5th mill. B.C. to the early 7th c. B.C.).

*The excavation, carried out on an annual basis, from 1976 till 1992, under the sponsorship of the Athens Archaeological Society, has yielded invaluable evidence about early Greece in the span from Late Neolithic to Early Archaic times. The acropolis has produced traces of occupation in Late Neolithic I-II (5th - 4th mill. B.C.: **figs. 2-4**) traces of occupation and a building of the Protocycladic II period (2700-2300 B.C.: **figs. 5-7**), remains of a wealthy Mycenaean "Mansion", apparently the center of power for Mycenaean Paros in IIIC2 (ca. 1190-1150 B.C.: **figs. 8-55**), evidence of Post-destruction (IIIC- Late) (**figs. 56-57**) and Submycenaean (**figs. 58-59**), remains of an apsidal protogeometric building and vases (ca. 900 B.C.: **figs. 60-62**), houses, roads and artifacts of a Late Geometric settlement (9th -8th c.B.C.: **figs. 63-64**) abandoned about 700 B.C., and finally, remains of an early archaic settlement (700-650 B.C.: **fig. 65**), which includes among others, a temple and votives to goddess Athena (ca. 700 B.C.: **figs. 66-67**), an early agora and an early 'Prytaneion' (Hall of Gatherings). The site was abandoned peacefully about 650 B.C., except for the temple of Athena, which continued to attract worshippers, as a center of intensive religious activity until the 3rd c. B.C. (**figs. 68**)*

In spite of its unique significance in Greek history, Koukounaries had was left free from care for the last two decades, outside the mainstream of tourist visiting. In 2013 , thanks to the support of the A.G. Leventis Foundation, it was possible to materialize, in collaboration with the Elliniki Etairia , a study for the management, protection and enhancement of the archaeological site. A small number of vases from Koukounaries are on display at the Paros Archaeological Museum. Further, there are in the storerooms of the same museum 1500 wood-boxes containing material from the same excavation. It is hoped that future work and study of that material will lead to the creation of the Koukounaries Museum, a project which was approved back in 1990 by the Central Archaeological Committee of the Greek Ministry of Culture.

Figure 1 View of Koukounaries from the South

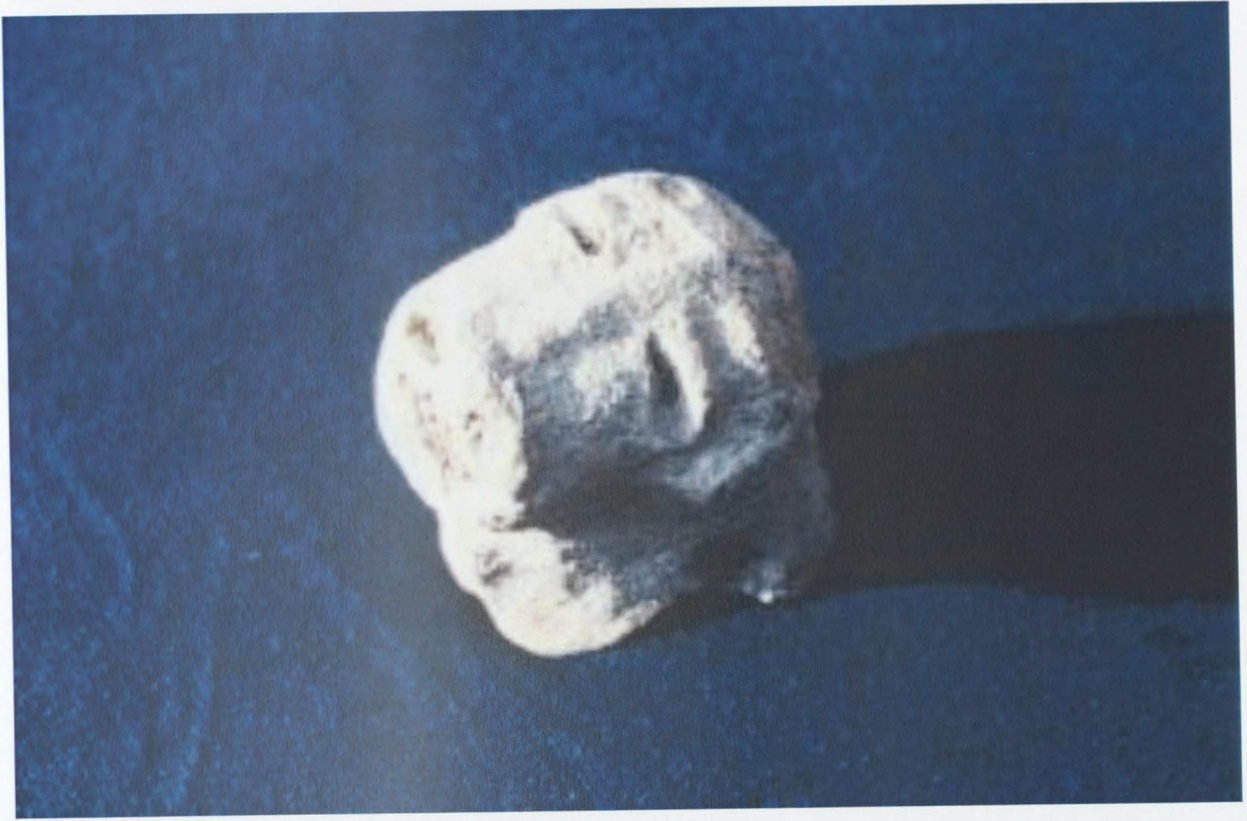

Figure 2 Clay animal head (LN)

Figure 3 Flint arrowhead (LN)

Figure 4 View of Lower Plateau

Figure 5 Marble figurine (EC II)

Figure 6 Marble figurine (EC II)

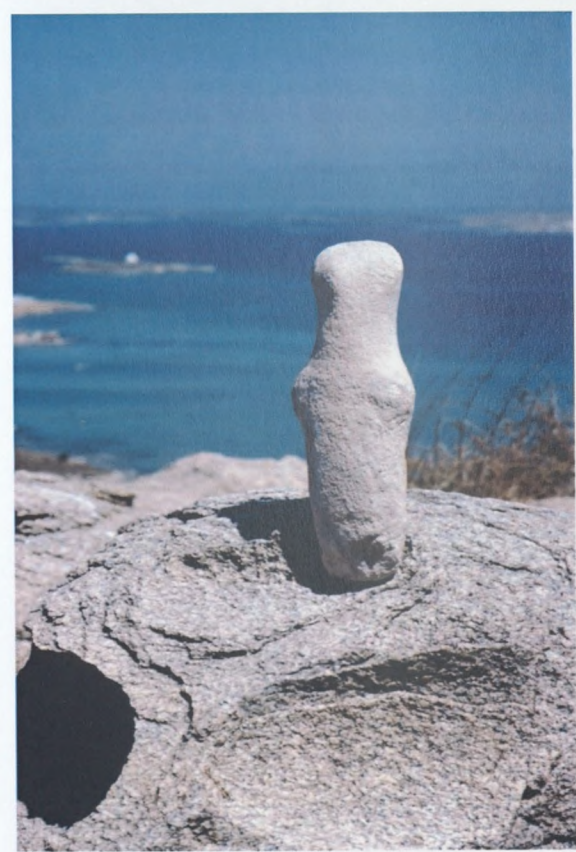

Figure 7 Marble figurine (EC II)

Figure 8 View of the Mycenaean Mansion from the West

Figure 9 III C painted skyphos

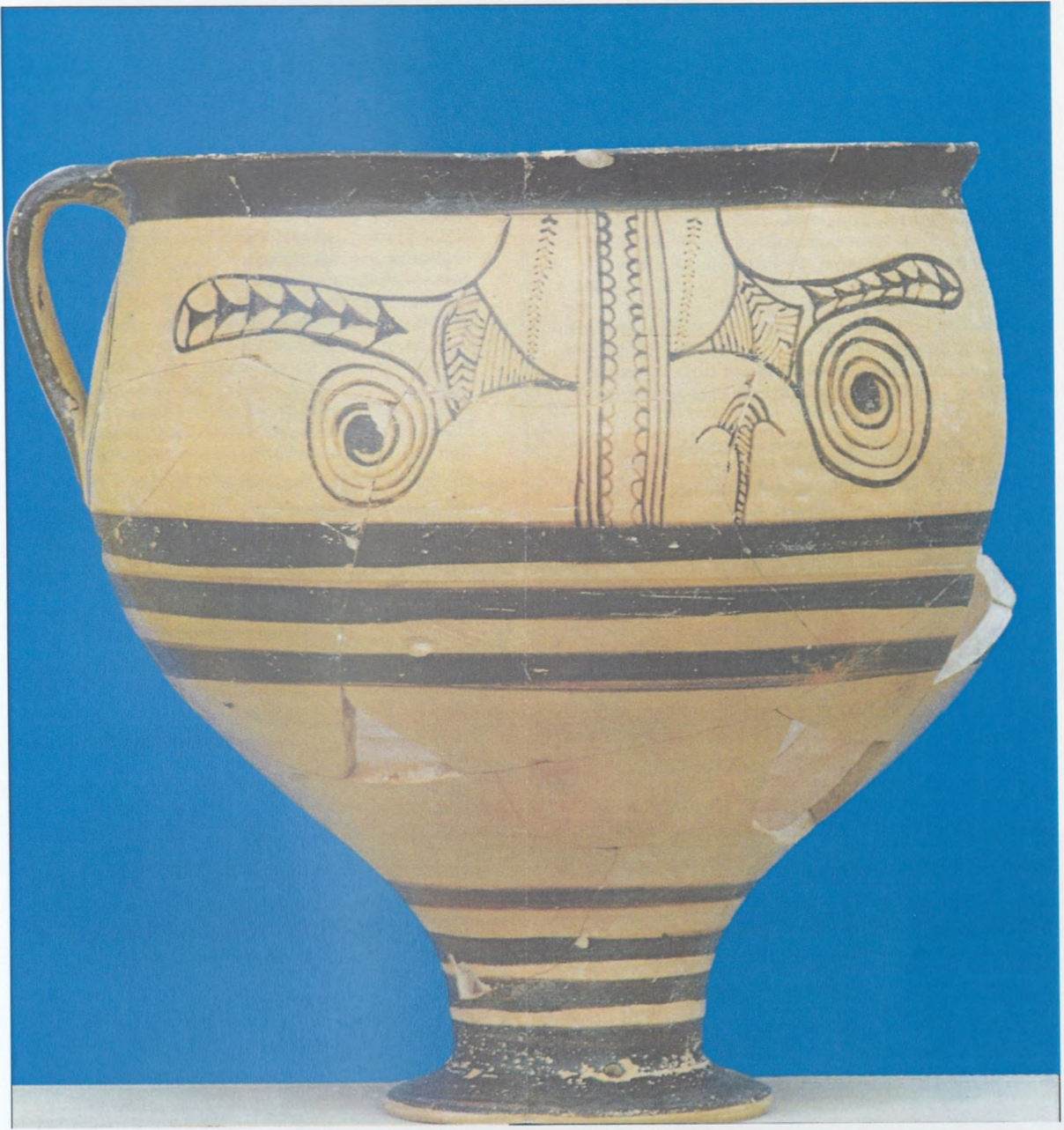

Figure 10 III C painted krater

Figure 11 III C painted skyphoi

Figure 12 III C painted skyphos

Figure 13 III C painted skyphos

Figure 14 III C one - handled cup

Figure 15 III C one - handled cup

Figure 16 Fragments of III C painted kylikes

Figure 17 Fragments of III C painted kylikes

Figure 18 Painted kylix, lekythos

Figure 19 III C Fragments of III C painted kylikes

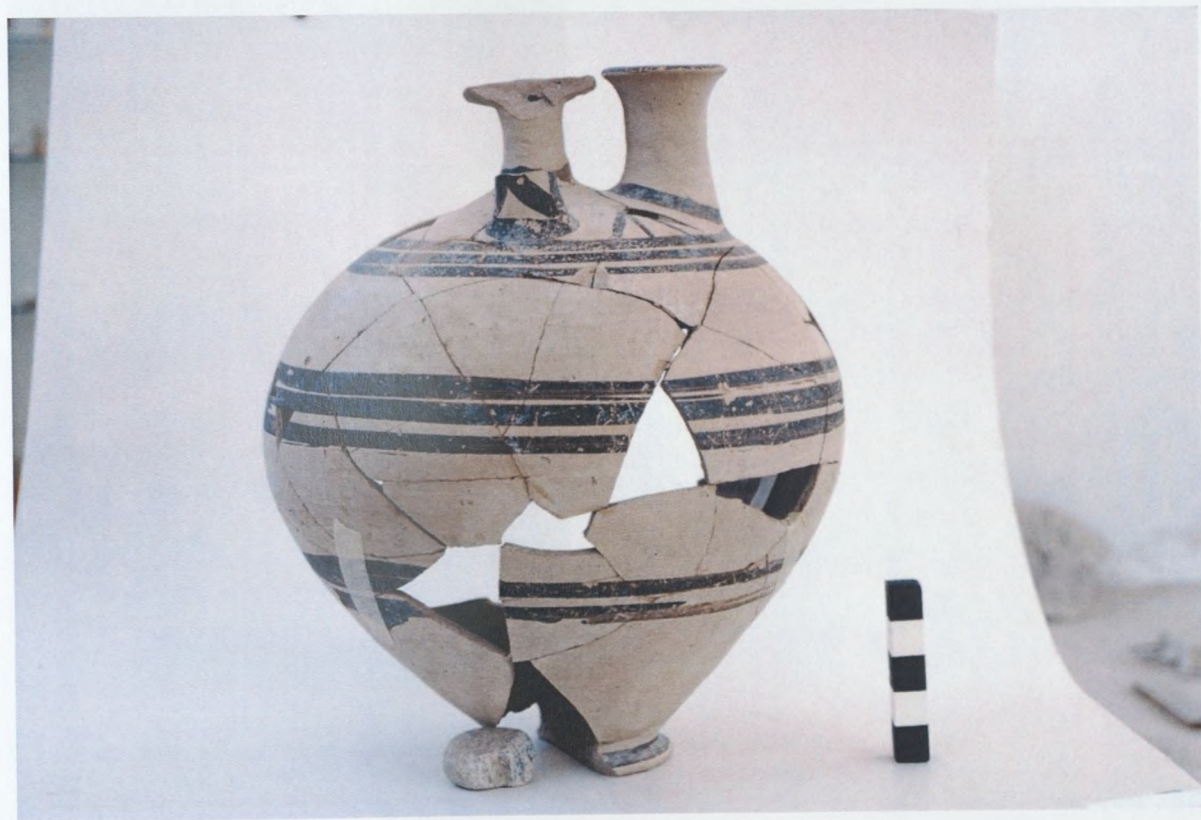

Figure 20 III C stirrup jar

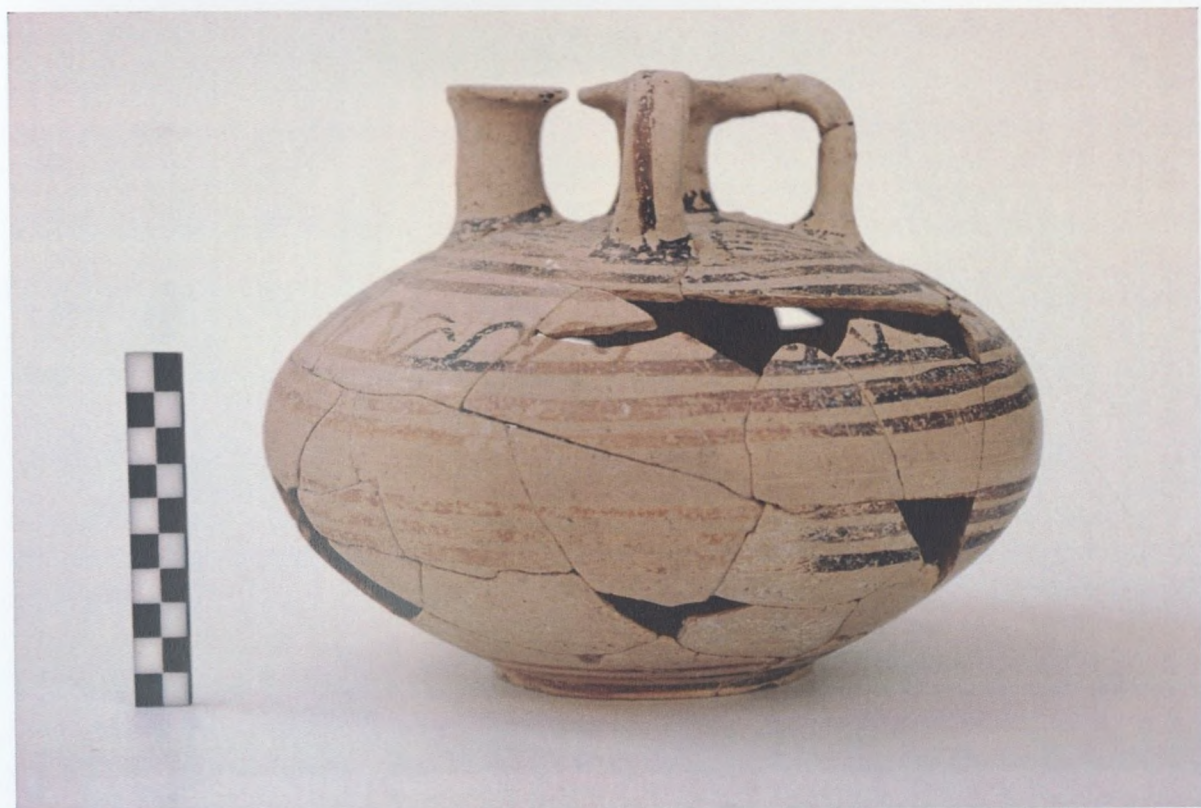

Figure 21 III C stirrup jar

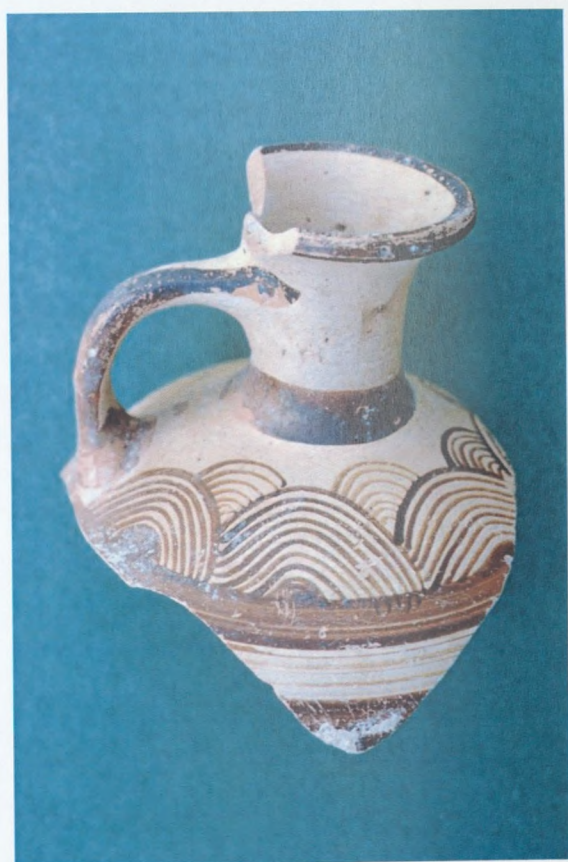

Figure 22 III C jug

Figure 23 III C pyxis lid

Figure 24 III C stirrup jar

Figure 25 III C alabaster

Figure 26 III C stirrup jar, shoulder

Figure 27 III C stirrup jar, shoulder

Figure 28 III C stirrup jar, shoulder

Figure 29 III C bg. kernos

Figure 30 III C amphora

Figure 31 III C bg. lekythos

Figure 32 III C tripodic vase

Figure 33 III C large stirrup jar

Figure 34 III C jars

Figure 35 III C pithos fragment

Figure 36 III C pithos fragments

Figure 37 Skeletal remain of horses in situ (III C)

Figure 38 III C bronze horse-bit

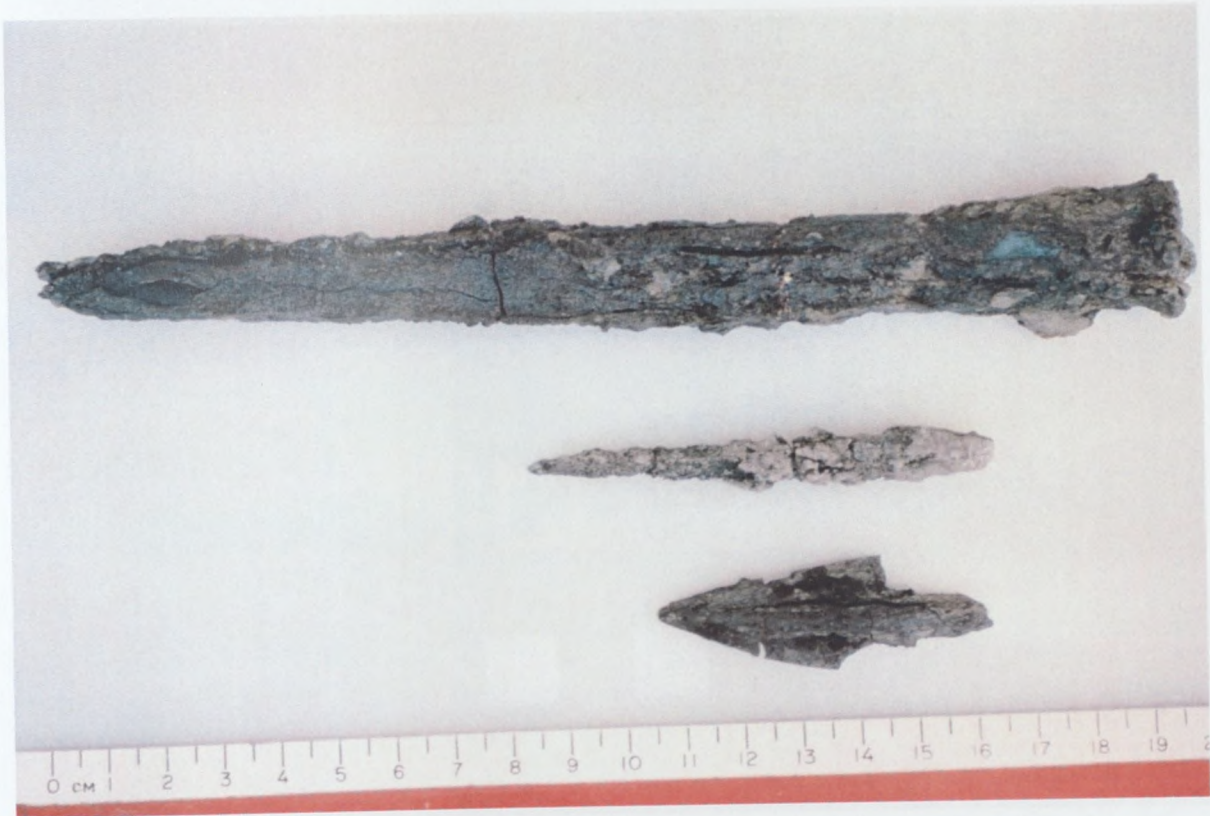

Figure 39 Bronze spear and arrowheads

Figure 40 Chiesels and raisor blade

Figure 41 III C bronze axe head

Figure 42 III C buttons, pins, awls and spindle whole

Figure 43 III C spindle holes

Figure 44 III C buttons, spindle hole, etc

Figure 45 III C stone seal and seal impression

Figure 46 III C sea shell, flints and obsidian

Figure 47 III C whetstone plate and lead fragment

Figure 48 III C bronze ladle and tweezers

Figure 49 III C object in lead

Figure 50 III C bone comb pin and awl

Figure 51 III C terracotta clay horse

Figure 52 III C small plate and minerals

Figure 53 III C unidentified stone object

Figure 54 III C ivory fragment from furniture

Figure 55 III C ivory fragment from furniture

Figure 56 Post-destruction bg. skyphoi

Figure 57 Post-destruction tripodic chytra in situ

Figure 58 Submycenaean lekythos

Figure 59 Submycenaean lekythos, shoulder

Figure 60 Fragments of PG and Geometric vases

Figure 61 PG amphora

Figure 62 PG krater and cups

Figure 63 LG kantharos

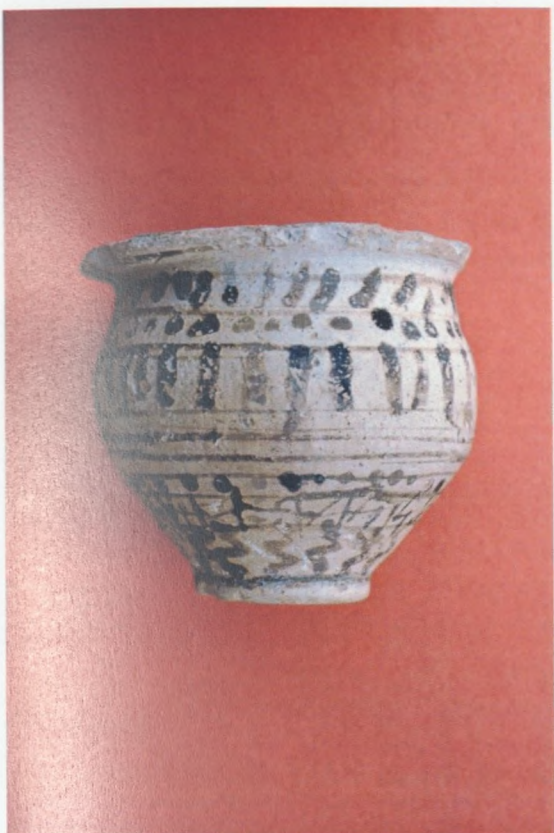

Figure 64 LG cup

Figure 65 Athena Temple, view from West

Figure 66 Early archaic pithos relief fragment

Figure 67 Early archaic clay stand with representation of deity

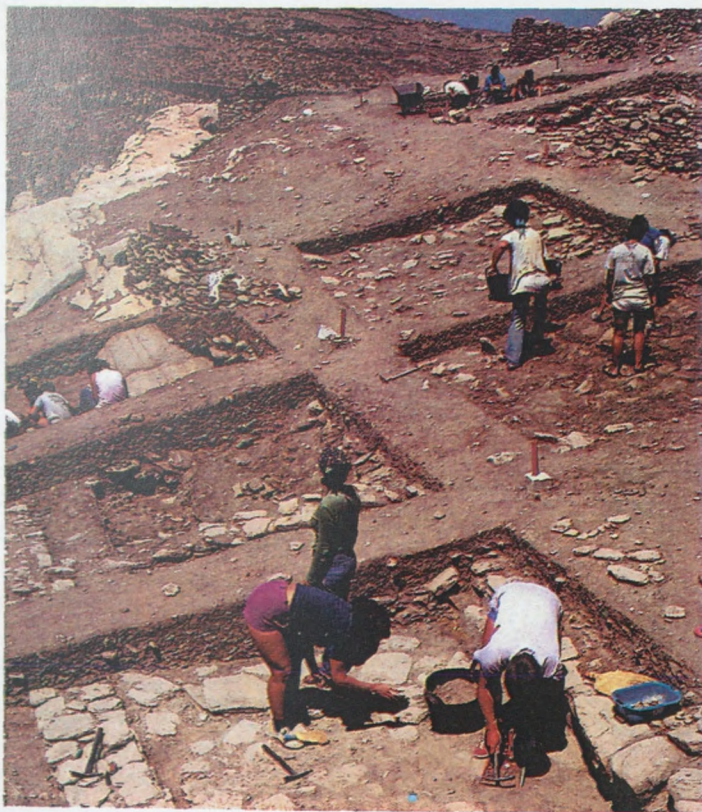
Figure 68 Late archaic black-figured kylix

Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Στον κόλπο της Νάουσας, στην Πάρο, υψώνεται ο λόφος των Κουκουναριών, αντικρίζοντας κατάματα τον ήλιο και τη θάλασσα. Με τη συνεισφορά της National Geographic Society και της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών οι ανασκαφές του Δημητρίου Σκιλάρντι έφεραν στο φως έναν αρχαιολογικό χώρο-βιβλίο ανάγνωσης της διαχρονικότητας του ελληνικού πολιτισμού.

Κείμενο: Μαρία Ατματζίδου

Φωτογραφίες: David Connolly

Ένα ευρύτατο φάσμα της ιστορίας, αρχίζοντας από την Ύστερη Νεολιθική περίοδο, την 4η χιλιετία π.Χ. και φτάνοντας μέχρι την ελληνιστική περίοδο, τον 3ο αιώνα π.Χ., ξετυλίγεται στην αρχαιολογική θέση των Κουκουναριών, στην Πάρο. «Η ανασκαφή (1976-1991) έφερε στο φως σκελετούς ανθρώπων και ζώων, που δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο καταστράφηκε μια μυκηναϊκή ακρόπολη μετά από πολιορκία. Ταυτόχρονα αναγνωρίστηκαν οκτώ επάλληλες ιστορικές φάσεις στον ίδιο

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: DAVID CONNELLY

αρχαιολογικό χώρο”, υποστηρίζει ο καθηγητής Σκιλάρντι.

Οι Κουκουναριές κατοικούνται ίσως για πρώτη φορά την 4η χιλιετηρίδα π.Χ. Στο πρώτο μισό του 12ου αιώνα π.Χ., σε περίοδο μεγάλων εξελίξεων και μαζικών πληθυσμιακών μετακινήσεων, ο οικισμός στις Κουκουναριές καταλαμβάνεται από ομάδα Μυκηναίων προσφύγων από την ηπειρωτική Ελλάδα και κυρίως από την Πελοπόννησο. Οι Μυκηναίοι οχυρώνουν τον λόφο με ογκολίθους, κατασκευάζουν κυκλώπεια τείχη

Μυκηναϊκό πινάκιο σε μεγέθυνση (επάνω) από τα ανακτορικά δώματα με κομμάτια κεχρίμπαριού, μάρτυρας της ακμής της οχυρωμένης ακρόπολης, αλλά και της καταστροφής της. Κεφάλι της θεάς Αθηνάς από τερακότα (αριστερά), του 5ου αιώνα π.Χ.

Στη νότια πλευρά του λόφου δημιουργήθηκε οικισμός στην εποχή του ποιητή Αρχιλόχου (7ος αιώνας π.Χ.). Εκεί βρέθηκε ναός της Αθηνάς με τον ιερό του περίβολο και τον αποθέτη. Ο αποθέτης περιείχε ένα μεγάλο αριθμό αναθημάτων, που είχαν ριχτεί εκεί σε διάφορες χρονικές στιγμές από τον 8ο έως τον 3ο αιώνα π.Χ. Ένα από αυτά είναι και το ειδώλιο της Ύστερης Αρχαϊκής περιόδου, τέλη του 6ου αιώνα π.Χ. (επάνω) που αντικατοπτρίζει θρησκευτικές συνήθειες και τρόπους λατρείας της εποχής.

και κτίζουν το παλάτι, ένα μεγάλο οικοδομικό συγκρότημα, με βάση τις ιδιομορφίες και την κλίση του βραχώδους λόφου. «Η ανασκαφή του κτιρίου ήταν χρονοβόρα και επίπονη. Για τη μελέτη των μυκηναϊκών στρωμάτων έπρεπε να γίνει η επιλογή των κατάλληλων θέσεων, έτσι ώστε να μην καταστραφούν μεταγενέστερα στρώματα και κτίσματα από άλλες ιστορικές περιόδους», διηγείται ο καθ. Σκιλάρντι. Παρόλη τη δυσκολία της έρευνας, οι κόποι της ομάδας των αρχαιολόγων ανταμείφθηκαν. Μέσα στα δώματα του μυκηναϊκού κτιρίου βρέθηκαν ευρήματα, όπως κεραμικά δοχεία, αγγεία ζωγραφισμένα, όπλα και εργαλεία από χαλκό, σκεύη και κοσμήματα, σμίλες και μαχαίρια και αντικείμενα από ελεφαντόδοντο, που μαρτυρούν την ακμή και την ευημερία της

περιοχής κατά τους ύστερους μυκηναϊκούς χρόνους.

Η ακρόπολη στις Κουκουναριές πρέπει να αποτελούσε την έδρα του Μυκηναίου ηγεμόνα της Πάρου, του «άνακτος» του νησιού. Η συλλογή των ευρημάτων υποδηλώνει την πολιτική και στρατιωτική δύναμη της μυκηναϊκής αυτής ακρόπολης, καθώς και τις εμπορικές συναλλαγές που είχε αναπτύξει με άλλα εμπορικά κέντρα. Τα ευρήματα σώζονται σήμερα στο Μουσείο της Πάρου, πολιτισμικά χνάρια της ιστορίας του νησιού και του αιγαιακού χώρου γενικότερα. Η ολέθρια καταστροφή πρέπει να επήλθε γύρω στα 1150 π.Χ., ύστερα από επίθεση εχθρού άγνωστης ταυτότητας, και εκτεταμένη πυρκαγιά. Το στρώμα στάχτης που κάλυπτε τα ερείπια του μυκηναϊκού κτιρίου φωτίζει τα αίτια μιας ολοκληρωτικής και ανηλεούς καταστροφής. Πάνω στα ερείπια της μυκηναϊκής ακρόπολης δημιουργούνται οικισμοί διαφορετικών φάσεων, μέχρι την οριστική εγκατάλειψη γύρω στο 700 π.Χ.

Οι ανασκαφές στον λόφο των Κουκουναριών έφεραν στο φως, θαμμένες κάτω από τα ερείπια και το πέρασμα των αιώνων, μαρτυρίες εποχών που διαδέχονταν η μια την άλλη, άλλοτε ομαλά και άλλοτε βίαια. Συγκρούσεις και συγκυρίες, συνήθειες και τρόποι ζωής, θρησκευτικές τελετουργίες και εμπορικές συναλλαγές, κοινωνικά πρότυπα και πολιτική ισχύς, ένα-ένα στοιχείο ήρθε στην επιφάνεια, κράμα αλληλοδιαδοχής ιστορικών περιόδων και αντικατοπτρισμού ενός παρελθόντος μακρινού, αλλά τόσο σημαντικού και ταυτόχρονα τόσο ελκυστικού. □

